

17. 4. 1974

A VARSÓI SZERZŐDÉS TAGÁLLAMAI
POLITIKAI TANÁCSKOZÓ TESTÜLETE ÉRTEKEZLETÉNEK

J E G Y Z Ő K Ö N Y V E

Varsó

1974. április 17.

E. GIEREK /Lengyel Népköztársaság/

Örömmel élve a házigazda kiváltságával, a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottsága, a Lengyel Népköztársaság Államtanácsa és kormánya nevében szívből üdvözlöm Varsóban a testvérpártok és országok vezetőit. Üdvözlöm valamennyi kedves vendégünket.

Forrón üdvözlöm a Bolgár Népköztársaság küldöttségét élén Todor ZSIVKOV elvtárssal, a Magyar Népköztársaság küldöttségét élén KÁDÁR János elvtárssal, a Német Demokratikus Köztársaság küldöttségét élén Erich HONECKER elvtárssal, a Román Szocialista Köztársaság küldöttségét élén Nicolae CEAUSESCU elvtárssal, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének küldöttségét élén Leonyid BREZSNYEV elvtárssal, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság küldöttségét élén Gustáv HUSAK elvtárssal.

Ugyancsak szívélyesen üdvözlöm Ivan JAKUBOVSKIJ elvtársat, a Szovjetunió marsallját, a Varsói Szerződés tagállamai egyesített fegyveres erőinek főparancsnokát és Nyikolaj FIRJUBIN elvtársat, a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének főtítkáráat.

Mostani értekezletünk ideje és helye arra készítet bennünket, hogy elgondolkodjunk a történelmen. 30 évvel ezelőtt, 1944-ben a dicső Vörös Hadsereg végleg kiűzte a hitleri megszállókat a szovjet földről és folytatva győzedelmes utját szabadságot vitt Európa népeinek. A lengyel nép és a többi testvéri ország népei hamarosan ünnepélyesen köszöntik felszabadításuk harmincadik évfordulóját. Ebben az évben lesz 25 éve annak is, hogy megalakult a testvéri Német Demokratikus Köztársaság. Éppen ezért különösen örülünk annak, hogy a világbéke és a szocializmus fő támaszát képező szocialista közösség országainak vezetői közötti találkozássra ebben az évben éppen Varsóban, hazánk fővárosában kerül sor.

Ezen az értekezleten feladatunk lesz a Politikai Tanácskozó Testület prágai ülásszaka óta eltelt időszakban végzett közös, békés, aktív tevékenységünk összegezése. Át kell gondolnunk azokat a lépéseket, amelyeket a jelenlegi szakaszban kell megtennünk, hogy tevékenységünk még hatékonyabb legyen és erősítsük azoknak a pozitív változásoknak a folyamatát, amelyek a szocializmus hatására mennek végbe a világban.

Meggyőződésünk, hogy a Varsói Szerződés keretein belül állandóan mélyülő testvéri együttműködés nemcsak országaink, de a világ minden olyan népének érdekét is szolgálja, amely biztonságban és békében kíván élni és fejleszteni kívánja a kölcsönösen előnyös együttműködést.

Országaink mindegyike sokat tesz a béke közös ügye, a feszültség Európában és a világon történő enyhítése érdekében, lehetetlen azonban nem kiemelni a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége által tántoríthatatlanul folytatott következetes politika különösen nagy értékét. E politika legvilágosabban a Szovjetunió Kommunista Pártja XXIV. Kongresszusán elfogadott, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága, a szovjet kormány és személyesen Leonid BREZSNYEV elvtárs által hatalmas, általános elragadtatást kiváltó lendülettel megvalósított történelmi békeprogramban mutatkozik meg.

Kedves Barátaim!

Abban az időben fogadjuk Önöket Varsóban, amikor az egész lengyel nép a szocialista fejlődésben elért nagy eredményei feletti megalapozott büszkeség érzésével, az alkotó munka légkörében készül a Lengyel Népköztársaság megalakításának 30. évfordulójára. A dolgozók a városokban és falvakban, mindenütt az országban sikeresen hajtják végre a Lengyel Egyesült Munkáspárt VI. Kongresszusának az Első Összlengyel Pártkonferencia által kibővített és továbbfejlesztett határozatait. Ebben a munkában erősödik a pártnak, népünk élenjáró erejének vezető szerepe.

A proletár internacionalizmus szellemében erősítjük barátságunkat, szövetségünket és együttműködésünket a szocialista közösség testvéri államaival. A Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa határozatainak megfelelően sikeresen hajtjuk végre az integrációból adódó feladatainkat. Igyekszünk állandóan növelni részvételünket a szocializmus és béke erőinek közös harcában. A népi Lengyelország a szocialista közösség töretlen, tántoríthatatlan láncszeme.

Kedves Elvtársak!

Munkánk eredményeit figyelemmel kísérik és reménykedve várják Európa és a világ népei. Amennyiben ennek az értekezletnek pozitív eredményeihez valamilyen mértékben is hozzájárul Varsó vendégszerető légköre, ennek rendkívül örülnénk.

Biztosítjuk Önöket kedves elvtársak, hogy értekezletünket a lengyel munkásosztály, a lengyel nép legjobb érzései kísérik.

Elvtársak!

Javaslom, hogy az eddigi ülésszakokon kialakított gyakorlatnak megfelelően munkánk idején a résztvevő országok elnevezésének ABC-sorrendjében elnököljenek a küldöttségek vezetői.

Van-e észrevétel ezzel a javaslattal kapcsolatban?

Amennyiben nincs, úgy elfogadottnak tartom az ülések ilyen rendben történő megtartását.

Javaslatot teszek a Politikai Tanácskozó Testület Egyesített Titkárságának megalakítására.

Kérem, hogy mindegyik küldöttség jelölje ki képviselőjét ebbe a Titkárságba.

Az Egyesített Titkárság munkáját a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó testületének főtitkára, Nyikolaj FIRJUBIN elvtárs fogja irányítani.

Van-e észrevétel ebben a kérdésben?

Amennyiben nincs, a javaslatot elfogadottnak tekintem.

Elvtársak!

Javaslom, hogy fogadjuk el Értekezletünk napirendjét olyan formában, ahogyan azt előzetesen egyeztettük, nevezetesen:

1. Az európai biztonságért és a nemzetközi feszültség enyhítéséért folytatott harc jelenlegi szakasza.
2. Előkészületek a Varsói Szerződés Szervezete fennállásának 20. évfordulójára.

3. A Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői Főparancsnokának beszámolója.

Van-e észrevétel a napirenddel kapcsolatban?

Amennyiben nincs, a napirendet elfogadottnak tekintem.

Több küldöttség kívánságának megfelelően javaslom az alábbi munkarend elfogadását:

Először: a mai nap folyamán egy ülésre kerül sor, amely kb. 18.30 órakor ér véget. Az ülés ideje alatt félórás szünetet tervezünk.

A holnapi nap folyamán két ülés lesz: délelőtt 10.00 órától 14.00 óráig, kb. 12 órakor félórás szünettel, délután 16.00 órától - szünettel - a munka befejezéséig és az elfogadott dokumentumok aláírásáig.

Másodszor: a felszólalásokra a bejelentések időrendi sorrendjében kerül sor.

Harmadszor: az ülések zárt jellegűek. Az értekezleten elhangzó felszólalások, jegyzőkönyvek és határozatok nem kerülnek közzétételre, hacsak nem születik más döntés.

Van-e elvtársak, valamilyen észrevétel az értekezlet munkarendjével kapcsolatban?

Ha nincs, ezt a munkarendet elfogadottnak tekintem.

Elvtársak!

Áttérve Értekezletünk első napirendi pontjának, "Az európa biztonságaért és a nemzetközi feszültség enyhítéséért folytatott harc jelenlegi szakaszának" megvitatására, átadom a szót a szovjet küldöttség vezetőjének, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága főtitkárának, Leonyid Iljics BREZSNYEV elvtársnak.

17.4.1974

SZIGORUAN BIZALMAS !
készült: 5 pld-ban

A SZOVJET KÜLDÖTTSEG VEZETŐJÉNEK FELSZÓLALÁSA A VARSÓI
SZERZŐDÉS POLITIKAI TANÁCSKOZÓ TESTÜLETÉNEK ÜLÉSÉN
/ 1974.április 17-18. /

Tisztelt elvtársak !

Engedjék meg, hogy a Szovjetunió küldöttségének nevében mégegyszer szívélyesen köszöntsem valamennyiüket. Mély megelégedésünket fejezzük ki afelett, hogy ismét összejöttünk, hogy megvitassuk közös külpolitikai tevékenységünk időszerű kérdéseit és megállapodjunk további lépésekről az európai biztonsáért és a nemzetközi feszültség enyhüléséért folyó harcban.

Szeretnénk megköszönni lengyel barátainknak vendégszeretetüket és azt, hogy nagyszerű feltételeket teremtettek munkánkhoz.

Az utóbbi években találkozóink a Politikai Tanácskozó Testület keretében és nem hivatalos Krim-félszigeti baráti találkozóink rendszeres jelleget öltöttek. És minden egyes találkozó alkalmával, amikor megvonjuk tevékenységünk mérlegét, újra és újra meggyőződünk arról, milyen sokat jelent a Varsói Szerződés testvéri országainak egyeztetett irányvonala a nemzetközi ügyekben és milyen fontos eredményekhez vezet.

Jól emlékszem, amikor kilenc évvel ezelőtt ugyanitt, Varsóban azt vitattuk meg, hogyan érjünk el radikális fordulatot az európai kontinens politikai légkörének javítása irányában. Akkor, a "hidegháboru" tombolása közepette, egy konkrét feladatot tűztünk ki: megakadályozni a NATO azon terveit, hogy multilaterális nukleáris erőket hozzon létre az NSZK részvételével.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Sok minden történt azóta ! Az említett NATO-tervek az irattárak mélyére kerültek. Az NSZK kormánya gyakorlatilag elismerte a fennálló határokat; maga az NSZK politikája, minde-
nekelőtt a mi befolyásunk alatt, megváltozott, realisabb lett. Érvényét veszítette a müncheni diktátum. Lényegesen enyhült a helyzet Nyugat-Berlin körül. És végül elvtársak, egy olyan elvi fontosságú vívmányról beszélhetünk, mint a Német Demokratikus Köztársaság megszilárdulása a világporondon teljes jogu szuverén államként.

Igy tehát sikerült betetőzni a csaknem három évtizedre elhuzódó háboru utáni rendezést Európában. Tulajdonképpen megoldást nyertek azok a problémák, amelyeket mi a német békeszér-
ződés megkötéséhez kapcsolunk.

Egységes akcióink eredményei az európai kontinens ha-
tárain túl is igen érzékelhetőek. A világszintéren most az élénk diplomáciai aktivitás szakasza folyik; befejező stádiumához kö-
zeledik az államok összeurópai értekezlete, előkészületek foly-
nak a genfi közel-keleti konferencia soron következő fordulójára, Bécsben a közép-európai fegyverzet és haderők csökkentésének utjait keresik, a Szovjetunió és az Egyesült Államok között folytatódnak a hadászati fegyverzet csökkentését célzó fontos tárgyalások. És mindez közvetlenül vagy közvetve kezdeményezé-
seink eredményeként született s összefügg testvérpártjaink és szocialista államaink közös harcával.

Azóta, hogy önökkel a legutóbb megvitattuk a nemzet-
közi helyzetet a Krim-félszigeti találkozón, olyan események történtek, amelyek az enyhülés sajátos próbatételét, stabilitásának ellenőrzését jelentették. Mindenekelőtt a közel-keleti hadmű-
veletek fellángolására gondolok. Az enyhülés politikája kiállta ezt a próbát. Az, amit már addig elértünk, eléggé magas lépcsőt jelentett, amelyet átlépni ellenkező irányban lehetetlennek bi-
zonyult. Ez, mondhatnám az utóbbi időszak legfontosabb eredménye.

Egy jellemző momentum. Kissinger legutóbbi moszkvai látogatásának küszöbén levelet kaptunk Nixontól. A levél alap-gondolata az, hogy a szovjet-amerikai kapcsolatokban, a két rendszer államai közötti kapcsolatokban nincs alternatívája a békés egymás mellett élésnek és hogy a nemzetközi feszültség enyhülését visszafordíthatatlanná lehet és kell is tenni. Nixon ezt újra megerősítette a napokban Podgornij elvtársnak párizsi megbeszélésükön. Franciaország a Picunda-fokon erősítette meg teljes határozottsággal azt a szándékát, hogy az enyhülés irány-vonalát követi. Ugyanilyen szellemben írt nekünk és szóban is üzent Bahr révén Brandt.

Az enyhülés természetesen nem mindig és nem mindenben halad "menetrend szerint", pontosan elképzeléseinknek megfelelően. A nyugati uralkodó körök arra törekszenek, hogy ránk kényszerítsék saját, az ő számukra előnyös feltételeiket a békés egymás mellett élést illetően. Aktivizálódnak az enyhülés ellenzői is. Sőt, valamiféle egységfont alakul ki mindazokból, akiknek nincs inyére a mi elvi osztályharcos és békeszerető politikánk - a fegyvergyárosoktól és a legreakciósabb imperialista sajtó gazdáitól, a cionistáktól és fasisztáktól kezdve a maoistákig és a baloldaliaskodó extrémistákig.

A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy az ellenszegülés dacára a nemzetközi kapcsolatok ésszerű átépítésének ügye előre halad. Hogy milyen széles körű támogatásra talál a legkülönbözőbb társadalmi rétegeknél és politikai áramlatoknál enyhülési politikánk, ezt jól megmutatta a békeerők moszkvai világkongresszusa.

Az enyhülés megteremti a feltételeket a szocialista világ és a felszabadító mozgalom újabb sikereihez, a kapitalista világrendszer további fellazulásához vezet és még jobban ki-élezi ellentmondásait.

Azt hiszem elmondhatjuk, hogy tanui vagyunk az egyes kapitalista országok és az imperializmus fő központjai - az

Egyesült Államok, Nyugat-Európa és Japán - a második világháború óta leghevesebb érdekösszeütközésének. A közöttük fennálló gazdasági ellentétekhez, amelyek még élesebbek lettek az ugynevezett energiaválság következtében, most még hozzájárultak a politika terén megnyilvánuló nagy nézeteltérések. Az Egyesült Államok azon kísérletei, hogy megőrizze eddigi szerepét a kapitalista világban valamiféle "neóatlanti közösség" létrehozásával, komoly ellenállásba ütköznek. A dolog odáig fajult, hogy Nixon elnök megváltoztatta azon terveit, hogy Brüsszelbe jöjjön a NATO-tanács jubileumi ülés szakára, ahol az új atlanti deklaráció ünnepélyes aláírására készültek. Elmaradt, mint ismeretes, maga a széles körben reklámozott ülés szak is. A nyugati sajtó nem titkolja, hogy ennek oka a NATO táborában bekövetkezett széthuzás.

Természetes, hogy sem az Egyesült Államok európai partnerei, sem annál inkább maguk az amerikaiak nem készülnek megtorpedózni az Északatlanti tömböt. A nyugati uralkodó körök arra törekszenek, hogy semmi körülmények között sem engedjék meg az imperialista világ tömb-strukturájának gyengülését. A NATO háborús előkészületei jottányira sem csökkentek, hanem ellenkezőleg, tovább szélesednek.

Mindennek figyelembe vételével minenkünk, semmiképpen el nem térve attól a vonaltól, hogy a katonai-politikai csoportosulásokat végérvényesen az államok kollektív biztonsági rendszerei váltsák fel, a jelenlegi viszonyok között szilárdítanunk kell a Varsói Szerződést, állandóan fejlesztenünk és tökéletesítenünk kell sokoldalú tevékenységének formáit.

A nemzetközi feszültség enyhülésének viszonyai között fokozódott a kapitalista országok belső stabilitása fellanzulásának folyamata is. Az utóbbi időben ez egyre észrevehetőbb. Óriási belső nehézségekkel küzd az Egyesült Államok republikánus párti adminisztrációja, sőt általában véve az ország államrendszere. A komoly politikai és gazdasági belső megrázkódtatások közepette kormánycsere történt Angliában és Olaszországban.

Eléggé labilis egyensúly alakult ki a hatalmon levő és ellenzéki pártok között az NSZK-ban, Franciaországban, Kanadában, Svédországban és néhány más nyugati országban.

Erősödik a kapitalista országok munkásosztályának, dolgozóinak harca jogaikért és ez lehetővé teszi a kommunisták számára, hogy még aktívabban politikai mederbe tereljék, az agresszív és reakciós imperialista körök ellen fordítsák a nép elégedetlenségét és széles körű harcot bontakoztassanak ki az enyhülés megszilárdulásáért és elmélyüléséért. E viszonyok között világosabb álláspontra kénytelenek helyezkedni az alapvető politikai problémákban, ezen belül a nemzetközi kérdésekben, a szociáldemokraták is és valamennyi más párt, amely arra tart igényt, hogy a széles néptömegek érdekeinek kifejezője.

A burzsoá országok belső nehézségei és versengése arra készteti őket, hogy bővítsék gazdasági és politikai kapcsolataikat a szocialista államokkal.

Nyilvánvaló, hogy mindezt fel lehet és fel is kell használni a szocializmus érdekében, a béke megszilárdításáért folyó harcunkban.

Engedjék meg, hogy most áttérjek közvetlenül az európai ügyekre.

Figyelmünk középpontjában most az összeurópai értekezlet áll. Krim-félszigeti találkozónkon, a helsinki konzultációk eredményeit összegezve, számítottunk rá, hogy a nyugatiak alkalmazni fogják a tőlük megszokott huza-vona módszerét, hogy megkíséreljenek eltéríteni bennünket egyes elvi állásfoglalásainktól. Tulajdonképpen így is történt. Fő támadásaikat az olyan kérdésekre összpontosították, mint a határok sérthetetlenségének elve, a katonai enyhülés egyes kérdései /az ugynevezett stabilitással és bizalommal kapcsolatos intézkedések/, az információcsere, az emberek közötti közvetlen kapcsolatok, az országok képvisleti szintje az értekezlet harmadik szakaszában.

57

Az utóbbi hónapokban Genfből olyan jelek érkeztek, hogy mindezen kérdések megvitatása során egyre nagyobb nehézségek merülnek fel. Mi erőteljes intézkedéseket tettünk, hogy javítsunk a helyzeten. Januárban ebből a célból zárt üzeneteket intéztünk a nyugati hatalmak vezetőihez, amelyekben arra szólítottuk fel őket, hogy helyezkedjenek reálisabb álláspontra. Ugyanakkor nyilvános felszólalásokban /egyebek között Kubában/ bírálatnak vetettük alá a nyugatiaknak az értekezlet elhúzására irányuló taktikáját. A múlt hónapban az összeurópai értekezlet kérdései komoly megbeszéléseink tárgyát képezték Pompidou elnökkel, Kissinger külügyminiszterrel és Bahr szövetségi miniszterrel.

A megtett intézkedések eredményei véleményünk szerint kielégítőeknek tekinthetők.

Mindenekelőtt sikerült meggyőznünk tárgyaló partnereinket arról, hogy ne ellenezzék a határok sérthetetlensége elvének világos és egyértelmű megfogalmazását. Ennek eredményeként, mint ismeretes, ezt a kérdést előzetes formában most a genfi értekezleten is egyeztették. Jellemző, hogy a nyugat-német küldöttség azon kísérletei, hogy ebben a kérdésben megvédjék követeléseiket, nem találtak támogatásra a többi nyugati országnál, az amerikaiak és a franciák pedig egyenesen az NSZK álláspontja ellen léptek fel.

Bizonyos mértékben sikerült kimozdítani helyükről az értekezlet harmadik napirendi pontjával kapcsolatos problémákat is. Önök tudják, hogy a nyugatiak éppen ezzel a ponttal kapcsolatban eleve elfogadhatatlan, olykor pedig egyszerűen abszurd ötletek megvitatását akarták ránk kényszeríteni. A francia küldöttség azt javasolta, hogy az államoknak joguk legyen filmszínházakat nyitni saját adminisztrációjukkal és műsorukkal az értekezleten részt vevő más országok területén. Amikor Picundában megkérdeztük a franciáktól, hogyan értsük az ilyen "extraterritoriális" mozik létrehozásával kapcsolatos elképzelésüket, azt válaszolták, hogy először hallanak róla és megértik, hogy nem lehet irreális követelményeket támasztani. Az amerikaiak pedig a velünk folytatott

tárgyalásokon egyetértettek azzal, hogy az értekezletnek a kulturális kapcsolatok fejlődéséről szóló dokumentuma tartalmazzon világos utalást azokra az általánosan elfogadott tételekre, amelyek szerint tiszteletben kell tartani az államok szuverenitását és a belügyeikbe való be nem avatkozásról szóló törvényeiket.

Álláspontunk az értekezlet harmadik napirendi pontját illetően elvi jellegű és egyben eléggé rugalmas is. Alapját az a készségünk képezi, hogy jelentősen szélesítsük a kapcsolatokat, de az államok szuverenitásának és a belügyeikbe, jogrendszerükbe való be nem avatkozásnak feltétlen tiszteletben tartásával. E kérdés bármilyen másféle megközelítése nem az enyhülés megerősítéséhez, hanem a "hidegháboru" ujjaéledéséhez vezetne. Országaink természetesen soha sem türnek meg maguknál olyan tevékenységet, amely a szocializmus aláásására irányul és nem tárják ki az ajtót a burzsoá ideológia és erkölcs előtt.

Nincs egyelőre előrehaladás az ugynevezett bizalom és stabilitás megszilárdítását célzó intézkedések terén. Abban a gyakorlatban, hogy kölcsönösen értesítsük egymást a nagyszabású hadmozdulatokról és megfigyelőket cseréljünk a hadgyakorlatokon, általában véve nincsen semmi elfogadhatatlan számunkra, noha bizonyos óvatosságra van szükség. De a nyugati hatalmak szándékosan támasztanak eleve elfogadhatatlan követeléseket. E követelések nem annyira a bizalom megteremtésére irányulnak, mint inkább arra, hogy ellenőrzés alá vegyék csapataink elosztását és harci kiképzését. Mi, természetesen elutasítjuk ezeket a javaslatokat. A feladat az, hogy az adott kérdés megvitatását tárgyszerű alapra helyezzük át és olyan megoldást találjunk, amely nem érintené a tárgyalások résztvevőinek biztonságát.

A nyugati hatalmak képviselőivel folytatott megbeszéléseken érveket fejtettünk ki amellet, hogy az összeurópai értekezlet záró szakaszát a legfelsőbb szinten kell megtartani. A nyugati hatalmaknak nyilván nincs inyükre, hogy emeljék egy olyan értekezlet politikai jelentőségét, amelynek összehívását

a szocialista államok kezdeményezték. Bizonyára taktikai számítás is van ebben: megkísérlik a harmadik szakasz szintjét attól függővé tenni, hogy milyen engedményeket teszünk más problémákban.

A lefolytatott megbeszélések eredményeként a franciák önök által is ismert kitérő álláspontja némileg javult. Ami pedig az amerikaiakat illeti, Kissinger bizalmasan közölte, hogy ha az értekezleten olyan jellegű dokumentumokat fogadnak el, amelyet most Genfben vitatnak meg, Nixon teljesen elegendőnek fogja azt tartani a legfelsőbb szintű aláíráshoz. Mint Bahr megnyilatkozásaiból következtethetünk, körülbelül ugyanigy közelíti meg ezt a kérdést Brandt is.

A munka elhuzódása Genfben akadályozza a helyzet gyökeres javulását nemcsak Európában, hanem általában a világban. Ezért felvetettük tárgyaló partnereink előtt azt a kérdést, hogy meg kell határozni az értekezlet befejezésének határidejét. Szóban valamennyien egyetértettek az értekezlet munkája meggyorsításának szükségességével. Az Egyesült Államok lehetségesnek tartja, hogy az értekezlet ez év július táján befejeződjék. Körülbelül ez a franciák álláspontja is. Ugy gondolom, ez a határidő számunkra is elfogadható.

Természetesen elvtársak, mi távol állunk attól a gondolattól, hogy már mindent elvégeztünk és az értekezlet sikere ugymond magától, automatikusan megjön. Továbbra is erélyesen kell cselekednünk, kitartóan kell dolgoznunk partnereinkkel minden szinten, lépésről lépésre előrehaladva az enyhülés ellenzői ellen folytatott harcban. Ebben továbbra is elsőrendű jelentősége lesz akcióink egybehangoltságának, minden egyes testvéri ország a közös célok érdekében kifejtett aktivitásának.

Képviselőinknek Genfben, tapintatot tanusítva a tárgyaló partnerek iránt, és amikor szükséges rugalmasságot is, továbbra is aktivan és célratörően kell dolgozniuk és ami a legfőbb, állandóan érezniük kell egymás segítőkészségét.

Feladatuk, hogy végrehajtsák központi bizottságaink irányelveit és záros határidőn belül biztosítsák jó dokumentum-tervezetek előkészítését az értekezlet mind a négy napirendi pontjáról.

Meghatározva további irányvonalunkat az európai ügyekben, számításba kell vennünk egy olyan, nem kis fontosságú tényezőt is, mint a "kilencek" megjelenése a kontinens politikai küzdőterén. Ha például közelebbről szemügyre vesszük nyugati partnereink magatartását az összeurópai értekezleten, azt látjuk, hogy a "NATO-fegyelem" sokkal kisebb mértékben nyilvánul meg náluk, mint a "kilencek" fegyelme.

Politikai síkon a "kilencek" összefogása gyakran arra irányul, hogy szembeszegüljön a szocialista közösség kezdeményezéseivel. De a "kilencek" most az Egyesült Államok érdekeivel is szembefordulnak. Az adott szakaszban ez a tevékenység gyakorlatilag a NATO tömb fellazulásához vezet és legalábbis az amerikai pozíciók gyengüléséhez e tömbön belül.

Másrészt, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a "kilencek" fejlődésében azt a tendenciát sem, hogy a Közös Piac boltozata alatt katonai tömb alakítását tervezik, amiről most sokat beszélnek Nyugaton.

E szóbeszédőtől a katonai szövetség tényleges létrehozásáig természetesen nagy a távolság. Az Egyesült Államok határozottan ellenzi egy ilyen tömb létrehozását, minthogy a NATO gyengítésének eszközét látja benne. Franciaország, amely vezető szerepre tart igényt a nyugat-európai csoportosulásban, nem titkolja azt a törekvését, hogy Nyugat-Németország szerepe a lehetőség szerint az emberi erő, a gyalogság szállítására korlátozódjék. Természetes, hogy az NSZK nem ért egyet ezzel. Maga is arra törekszik, hogy domináló szerepet játsszon Nyugat-Európában.

Egyszóval, sok minden azt bizonyítja, hogy a nyugati hatalmak közötti ellentétek, ezen belül a "kilencek" közötti ellentétek is, elég mélyek. Ettől függetlenül a kilences csoport-

tosuláson belül bizonyos hangulat tapasztalható a katonai integráció javára, és ezt nem hagyhatjuk figyelmen kívül. Egy új katonai tömb megjelenésének Nyugat- Európában vitathatatlanul negatív következményei lennének a kontinens békéjének szempontjából és országaink érdekei szempontjából is, különösen, ha számításba vesszük azt a lehetőséget, hogy az NSZK perspektíve így vagy úgy hozzájut a nukleáris fegyverhez /ami ellen igaz, egyelőre eléggé határozottan fellép Franciaország/. Egészen véve pedig a "kilencek" tevékenységének minden oldalu értékelésében mi természetesen nem feledkezhetünk meg e kérdés osztálytartalmáról.

Mindez elvtársak, még idősebbé teszi harcunkat az európai béke megszilárdításáért és ezen belül azért is, hogy a politikai enyhülést katonai enyhülés egészítsé ki. Éppen ezért kezdeményezték országaink a közép-európai fegyverzet- és haderőcsökkentésről folyó tárgyalások megkezdését.

Közülünk bizonyára senki sem várt és nem is vár gyors sikert a bécsi tárgyalásokon. Tul. tonyolultak és kényesek az ott megvitatásra kerülő kérdések. A nyugati hatalmak álláspontjának lényegét önök jól ismerik. Ők nyilván szívesen használnák fel e tárgyalásokat arra, hogy a maguk javára változtassák meg az Európában kialakult katonai erőviszonyokat. Magától értetődik, hogy ilyen alapon szó sem lehet megállapodásról. Ugy gondolom, a bécsi tárgyalásokon elvi álláspontunkhoz kell tartani magunkat, amely reális és konstruktív. Ez természetesen nem zárja ki taktikai lépések lehetőségét és bizonyos rugalmasság megnyilvánulását a kölcsönösen elfogadható megoldások felkutatásában.

Elvtársak ! Bármennyire fontosak is összeurópai jellegű akcióink, európai politikánk sikere óriási mértékben attól függ, hogyan alakulnak a kapcsolatok Európa egyes szocialista és kapitalista államai között.

És ebben a vonatkozásban továbbra is különös figyelmet

Ami Angliát illeti, a konzervatívok uralmának idején sok megoldatlan kérdés halmozódott fel kapcsolatainkban. A választási harc során a munkáspártiak azt ígérték, hogy komolyan helyreigazítják országuk politikai irányvonalát. A munkáspárti kormány helyzete azonban ingatag. Csak az idő mutatja majd meg, milyen lesz a valóságban politikája. Azt fontolgatjuk, nem volna-e érdemes megfelelő időpontban találkozót tartani Wilsonnal. Ez segítene a munkáspárti kormány tényleges szándékainak kiderítésében és abban, hogy a lehetőség szerint a számunkra szükséges irányban hassunk rá.

Egészen véve magabiztosan állíthatjuk, hogy az európai helyzet kedvez irányvonalunknak: a szocializmus állásai megszilárdításának és a nemzetközi feszültség enyhülésének. Tudjuk, hogy valamennyi testvéri ország sok erőfeszítést tett a nyugat-európai államokkal való kapcsolatok fejlesztése érdekében. Az elvtársak bizonyára ismertetik még az e munkában szerzett tapasztalataikat.

Annak idején elvtársak, megállapodtunk, hogy kapcsolatokat teremtünk a KGST és a Közös Piac között. A KGST múlt év őszén tett puhatolózására csaknem hat hónapig nem érkezett válasz. Az EGK-tagországok sehogy sem tudták egyeztetni álláspontjukat. Márciusban azonban az európai parlament ülészakán hivatalosan kijelentették, hogy a Közös Piac megerősíti érdekeltségét a KGST-vel való kapcsolatokban. Most nyilván konkrét javaslatokat kell előkészíteni a KGST-ben kidolgozott alapon a Közös Piaccaal való megállapodás jellegéről, amely figyelembe venné mind kollektív érdekeinket, mind az egyes országok érdekeit és keresni kell a Közös Piacra gyakorolt további ráhatás utjait és módjait. Ilyen lehetőségeink kétségtelenül vannak. A többi között, a rendelkezésünkre álló információ szerint a nyugat-európai országok másik gazdasági közössége - az Európai Szabadkereskedelmi Társulás - állítólag készséget mutat arra, hogy kapcsolatokat teremtsen a KGST-vel mindennemű előzetes feltétel nélkül. Jóllehet ebbe a csoportosulásba most, Anglia kiválása után, aránylag nem nagy országok tartoznak - Ausztria, Norvégia, Izland, Portugália, Finn-

kell szentelnünk az NSZK-nak. Nagy munkát igényelt ebben az országban azon erők befolyásának aláásása, amelyek évtizedeken át a szocialista államokkal való ellenségeskedés és konfrontáció állapotában tartották az NSZK-t. Most a Varsói Szerződés valamennyi országának normális diplomáciai kapcsolatai vannak az NSZK-val. Ismételten meggyőződünk róla, mennyire fontos ezekben az ügyekben egybehangoltan, célratörően cselekedni, egyaránt gondoskodva az egyes országok érdekeiről és egész közösségünk érdekeiről is.

Önök tudják, hogy a Brandt-kormány és a szociáldemokraták - mint a legfőbb vezető párt - helyzete az utóbbi időben érzékelhetően súlyosbodott. Tartományi választásokon a szociáldemokraták továbbra is szavazatokat vesztenek. Az NSZK-t nem kerülték el a kapitalista világ válságjelenségei - az infláció, az áremelkedés, az energiaválság, stb. Az az ország, amely külföldi munkások millióinak szolgálatait vette igénybe, most a munkanélküliség küszöbére került. Mindez talajt ad a jobboldaliak aktivizálódásához. Az ellenzék eléggé ügyesen használja ki mindezt, azt állítva, hogy a Brandt-kormány bel- és külpolitikájával együtt "teljesen idejét multa."

Nyilvánvaló, hogy a Brandt-kormány következetlen politikát folytat, a belügyekben pedig távolról sem haladó politikát. De az adott körülmények között mi nem vagyunk érdekeltek e kormány pozícióinak gyengítésében és azt tartjuk, hogy támogatnunk kell őt. Ugy gondolom, hogy ez közös véleményünk önökkel. Mi ebből indulunk ki, amikor találkozóra készülünk ez év nyarán a kancellárral.

Nem utolsó sorban az NSZK irányában folytatott politikánk érdekeinek figyelembe vételével határoztuk el, hogy eszközöket kutatunk fel és készpénzért tervdokumentációt, licenceket és berendezéseket vásárolunk a Kurszki Kohászati Kombinát első részlegének építésére. Ez a lépés véget vetett a CDU/CSU azon spekulációinak, amelyet a Szovjetunióknak nyújtott hitelek kérdése körül folytatott és e lépést nagyra értékelte a Brandt-kormány, mint pozícióinak támogatását.

Érthető, hogy az NSZK irányába megnyilvánuló jószándékunknak határai vannak. Ott, ahol a nyugat-német kormány azon kísérleteiről van szó, hogy nehézségeire spekuláljon és engedményeket alkudjon ki a mi közös alapvető érdekeink rovására, - pl. az NDK-val való kapcsolatok vagy Nyugat-Berlin kérdésében - mi kellőképpen visszavágtunk és vissza is fogunk vágni.

Mi úgy értjük, hogy az NSZK-val való kapcsolatainkat fejlesztve, magunk elé tűzhetjük a következő célt: a kötelezettségek, reális politikai és gazdasági kapcsolatok rendszerének megteremtését, amely egyrészt a pozitív tendenciák további szilárdulásához vezetne a jelenlegi nyugat-német kormány külpolitikájában, másrészt pedig biztossá tenné bennünket abban, hogy Nyugat-Németország belpolitikai életének esetleges fordulatai nem téríthetik vissza ezt az országot a "hidegháboru" légkörébe. Ez nem könnyű dolog. De nagy mértékben ettől függ az európai események további alakulása.

Érezhető befolyást gyakorol az európai ügyekre a szocialista államok Franciaország irányában folytatott politikája.

A Franciaországgal való együttműködés irányvonalát folytatva, ugyanakkor nyíltan kifejtjük a franciáknak véleményünket magatartásuk negatív momentumairól az olyan kérdésekben, mint a haderők csökkentése, a nukleáris kísérletek folytatása és így tovább.

A picuniai találkozón Pompidou ünnepélyesen biztosított bennünket, hogy a Szovjetunióval való egyetértés és együttműködés a francia külpolitika egyik alapvető eleme. Pompidou eltávozott az élők sorából, de a személyi változás a francia politika kormányrudjánál bizonyára nem változtatja meg ezt az irányvonalat. Az Amerikával szembeni fellépésük, az NSZK növekvő erejével kapcsolatos aggodalmuk és az Angliával való kapcsolatokban fennálló zűrzavar valóban arra készteti Franciaországot, hogy együttműködjön a Szovjetunióval és a többi szocialista országgal.

ország, Svédország és Svájc, - álláspontjuk számunkra nem közömbös, különösen, ha figyelembe vesszük e társulás ellentéteit a Közös Piaccal. Ugyhogy itt szerintem van ok a megfontolásra.

Ma, amikor már gyakorlatilag minden teljesült, vagy teljesül, amit a Politikai Tanácskozó Testület előző ülésein elterveztünk, alapos munkát kell végeznünk annak érdekében, hogy meghatározzuk konkrét feladatainkat az európai biztonságért és együttműködés fejlesztéséért folyó harc következő szakaszára. Ez, elvtársak a legközelebbi idők feladata külügyminisztériumaink számára, majd valamennyiünk számára.

Most, az Amerikai Egyesült Államokkal fennálló kapcsolatainkról.

E kapcsolatok sokrétűsége mellett fejlesztésük fő irányát a jelenlegi szakaszban azoknak az intézkedéseknek a területén látjuk, amelyeknek célja a nukleáris rakétaháború veszélyének csökkentése és a fegyverkezési hajsza korlátozása, vagyis azon a területen, ahol már bizonyos eredményeket értünk el. A nukleáris háború megakadályozásáról és a hadászati fegyverzet korlátozásáról szóló megállapodásokra gondolok.

A háborús veszély további csökkentésének és a fegyverzet korlátozásának kérdéseit helyezzük a figyelem központjába Nixon amerikai elnök ez év június végére tervezett újabb szovjetunióbeli látogatásának előkészítésében is. Ezek a kérdések szerepeltek a fő helyen a Kissingerrel folytatott moszkvai megbeszéléseken is. Konkrétan miről van szó ?

Először. A hadászati támadó fegyverzet korlátozására vonatkozó némely intézkedésekről 1972-ben aláírt megállapodás, mint ismeretes, ideiglenes jellegű. Hatálya 1977-ben telik le. Figyelembe véve azonban, hogy a hadászati fegyverzet kifejlesztésének programjai hosszú távúak, már most meg kell határoznunk álláspontunkat a további időszakra. Ezért célszerű az ideiglenes megállapodást állandóvá változtatni, vagy meghosszabbítani

hatályát legalább néhány évre. Az amerikaiak elvben nem ellenzik ezt. De a megállapodás meghosszabbítását ahhoz fűzik, hogy egy új cikkelyt vegyünk fel a megállapodásba, amely korlátozásokat állapítana meg mindkét ország számára az új típusú, több robbanótöltettel felszerelhető MIRV ballisztikus rakéták kifejlesztésére. E cikkely konkrét tartalmáról folyik most a tárgyalás. Az Egyesült Államok arra törekszik, hogy egyoldalú előnyöket biztosítson a maga számára ebben a kérdésben, s ezért igen nehéz lesz megegyezésre jutni. Mindazonáltal keresni kell az ésszerű, kölcsönösen elfogadható megegyezést, mert e nélkül a Szovjetunió és az Egyesült Államok a dolgok logikájánál fogva elkerülhetetlenül a hadászati fegyverkezési verseny újabb fordulójába sodródik mindazokkal a következményekkel, amelyeket ez jelentene számunkra is és általában a nemzetközi helyzet szempontjából is.

Másodszor. Tárgyaljuk annak a lehetőségét is, hogy a Szovjetunió és az Egyesült Államok újabb intézkedéseket tegyen a rakétaelhárító védelmi rendszerek korlátozására, továbbfejlesztve az 1972-ben erre vonatkozólag aláírt szerződést. Ebben a kérdésben azt hiszem, megtaláljuk a közös nyelvet.

Harmadszor. Ismeretes, hogy az 1963-as szerződés megtiltotta a nukleáris fegyverkísérleteket három közegben: a légkörben, a kozmikus térségben és a víz alatt. Megoldatlan maradt a föld alatti nukleáris fegyverkísérletek kérdése. Most azt javasoljuk az Egyesült Államoknak, hogy országaink állapotának meg bizonyos időtől kezdve a föld alatti kísérletek beszüntetéséről is. E kísérletek teljes betiltásába az amerikaiak nem egyeznek bele, de lehetséges, hogy beleegyeznek az egy bizonyos erősségi szintet meghaladó nukleáris töltetek föld alatti robbantásának betiltásába. Emellett abból indulunk ki, hogy ha más országok továbbra is folytatják nukleáris fegyverkísérleteiket, akkor a Szovjetunió és az Egyesült Államok bizonyos idő múlva kénytelen lesz újra felülvizsgálni a kialakult helyzetet.

Negyedszer. Javasoltuk, hogy a Szovjetunió és az USA kezdeményezze egy olyan nemzetközi megállapodás megkötését, amely betiltaná a környezet és a klíma befolyásolását katonai és más, a nemzetközi biztonság, az emberek jóléte és egészsége érdekeivel összeegyeztethetetlen célokból.

Ötödször. Hogy elmozdítsuk a holtpontonról a vegyi fegyver betiltásának már évek óta megvitatás alatt álló kérdését, e probléma szakaszos megoldását javasoltuk. Arról van szó, hogy elsősorban tiltsák be a legveszélyesebb, halált okozó hadviselési vegyi eszközök kifejlesztését, előállítását és alkalmazását, a többi vegyi fegyverfajta betiltásának kérdése pedig további megvitatás tárgya maradna.

Végül javasoltuk az USA-nak, állapodjunk meg abban, hogy kivonjuk a Földközi tengerről - e robbanásveszélyes körzetről - az amerikai és a szovjet rakétahordozó tengeralattjárókat, rakétacirkálókat és repülőgép-anyahajókat, vagyis a legpusztítóbb és halált okozó fegyverek hordozóit.

Ez volna az új, nagy horderejű javaslatok komplexuma, amelyeket az amerikaiak előtt vetettünk fel. Meg kell mondanom, hogy az utóbbi három kérdésben - a környezetvédelemre, a vegyi fegyverre és a Földközi-tengerre vonatkozólag - tett javaslatainkhoz igen tartózkodóan viszonyulnak, noha végleges választ nem adtak. Szándékunkban áll továbbra is nyomást gyakorolni ezekben a kérdésekben is abból kiindulva, hogy ha nem is sikerül megállapodást elérnünk, politikailag csak javunkra válik már maga a kérdések felvetése. Kellő időben mindig nyilvánosságra hozhatjuk azt a tényt, hogy mi tettünk ilyen javaslatokat, de az amerikai fél nem fogadta el őket.

A fő azonban nem a propagandisztikus nyereség, hanem a háborús veszély csökkentésére és a fegyverzet korlátozására irányuló újabb reális intézkedések megvalósítása. Ez, ismétlem, az Egyesült Államokkal fennálló kapcsolatainkban tett minden erőfeszítésünk lényege. Az e téren elérendő újabb sikerek a legérzékenyebb eredményekkel járnának mind a háborús veszély csökkentésében, mind az anyagi erőforrásoknak a népgazdaság

javára történő kiszabadítása szempontjából. Mindennek természetesen anélkül kell történnie, hogy a legcsekélyebb mértékben sem csorbitsa a szocialista országok biztonságát. Ebben nem teszünk semmiféle engedményt.

Most röviden arról, hogyan alakulnak a kereskedelmi-gazdasági kapcsolataink az USA-val. Noha az országaink közötti áruforgalom növekszik, a fő probléma annak a kérdésnek a megoldatlansága marad, hogy az Egyesült Államok megszüntesse a Szovjetunióval és a többi szocialista ország többségével folytatott kereskedelemben fennálló diszkriminációs korlátozásait. E helyzet gazdasági hátránya nyilvánvaló. Azon kívül, országaink nem békélhetnek meg a végtelenségig a diszkriminációval, politikai megfontolásokból sem.

E diszkrimináció megszüntetése ellen fellépve az amerikai reakciók a Szovjetunióra összpontosították propagandájuk tüztét, mintegy a zárójelen kívül hagyva a többi szocialista országot. De azt hiszem, valamennyiünk számára világos e hétpróbás burzsoá zugpolitikusok galád taktikájának célja, akik bizonyára még mindig abban a reményben ringatják magukat, hogy sikerül őket verniük közösségünk országai közé.

Többek között a Kissingerrel folytatott moszkvai megbeszéléseken igyekeztünk továbbra is mindenképpen nyomást gyakorolni az amerikai félre ezen abnormális helyzet mielőbbi megszüntetése céljából. Maga az amerikai kormány és személyesen Nixon, ezt el kell ismernünk, eléggé következetes pozitív álláspontra helyezkedik ebben a kérdésben. Mint Kissinger közölte velünk, a kormány reméli, hogy ez a kérdés az év közepéig pozitív megoldást nyer.

Néhány szót az USA belső helyzetéről, egyebek között azokkal a nehézségekkel kapcsolatban, amelyekkel személyesen Nixon került szembe. Számunkra világos, hogy az ugynevezett Watergate-ügy és minden, ami ezzel kapcsolatos, az amerikai uralkodó körökben folyó harc éleződését tükrözi és mindenekelőtt

éppen a külpolitikai kérdésekben. Nixon belpolitikai nehézségei jelentős mértékben azzal magyarázhatók, hogy az USA befolyásos erői, ezen belül a katonai-ipari komplexum és a cionista körök érdekeit tükröző erők, elégedetlenek Nixon külpolitikájával, különösen a szocialista országokat illetően. A dolog odáig fajul, hogy nyílt kísérleteket tesznek Nixon cselekvési szabadságának korlátozására a külpolitikai ügyekben, a többi között kérdésessé akarják tenni küszöbönálló szovjetunióbeli látogatását.

Mi természetesen nemcsak a kapitalista világ egyik vagy másik vezetőjének tevékenységére számítva építjük politikánkat. De nyilván nem a mi érdekeinket szolgálná, ha a Nixon ellen összefogó erők eltávolítanák őt elnöki tisztségéből.

Persze nem korlátozzuk magunkat csupán a Nixon-adminisztráció képviselőivel való kapcsolatokra. Mi sohasem mondtunk le arról, hogy párbeszédet folytassunk a demokrata párt képviselőivel is. Egyebek között a napokban találkozom e párt egyik kiemelkedő személyiségével, Edward Kennedyyvel, aki már régen kért erre.

Egészében véve úgy gondolom, minden alapunk megvan ahhoz, hogy megállapítsuk: az élet maradéktalanul igazolta annak a vonalnak a helyességét és előrelátását, amelyet az utóbbi évek folyamán követnek országaink az USA viszonylatában.

Külpolitikánk általános céljainak szempontjából a Szovjet Állam nemzetközi tevékenységében kétségtelenül Japán áll az egyik legfontosabb helyen. A japán tőke érdekei egyre nagyobb összeütközésbe kerülnek az észak-amerikai és a nyugat-európai tőke érdekeivel. Ugyanakkor bizonyos mértékben lelassult Japán Kinával való politikai kapcsolatainak eleinte eléggé intenzív fejlődése. Ennek oka a többi között a maoisták "kulturális forradalmának" újabb szakasza lett.

Ezt még kiegészíti az energiaválság, amely különösen

élesen sujtotta Japánt, minthogy csaknem 100 százalékban az olajimporttól függ, és arra készítette a japánokat, hogy állhatatosan kutassanak fel minden lehetőséget energiaforrásaik pótlására. Ezzel kapcsolatosan kétségtelenül megnövekedett érdeklődésük a Szovjetunióval való gazdasági kapcsolatok fejlesztése iránt.

Természetes, hogy az amerikaiak is és különösen a kínaiak, továbbra is arra fognak törekedni, hogy minden módon akadályozzák a japán-szovjet közeledést, de egészben véve kedvezőnek tekinthetjük a helyzetet a Szovjetunió és Japán kapcsolatainak további fejlődése szempontjából. E kapcsolatok általában egészen eredményesen fejlődhetnének a legkülönbözőbb területeken. Mindazonáltal számolnunk kell azzal, hogy a japán kormány, noha az utóbbi időben már nem tolja az előtérbe a Szovjetunióval szembeni területi követeléseit, /a négy sziget kérdését/ de azért továbbra is ezekhez köti a békeszerződés aláírásának lehetőségét. E viszonyok között a leghelyesebbnek tartjuk az adott időben, hogy ne erőltessük a tárgyalásokat a Japánnal való békés rendezésről, hanem nyugodtan, módszeresen fejlesszük vele viszonyunkat az általános politikai és kulturális kapcsolatok és különösen a gazdasági együttműködés vonalán. Ennek az együttműködésnek, a két ország gazdasági profiljából és természeti kincseinek jellegéből eredően, minden lehetősége megvan ahhoz, hogy széles körűvé, tartóssá és valóban kölcsönösen előnyössé váljon. Ez alatt pedig a békeszerződés /vagy más hosszulejáratu politikai szerződés/ előkészítésével kapcsolatos tárgyalások folytatódni fognak.

Elvtársak ! A világpolitika egyik idegközpontja és a háborus veszély teljesen reális tüzfészke kétségtelenül továbbra is a Közel-Kelet. E körzet egész helyzetére rányomta bélyegét az 1973-as októberi háború. A hadműveletek menete, az a határozott és gyors támogatás, amelyet a Szovjetunió és a szocialista közösség többi országa nyújtott az arab államoknak, valamint az arabközi szolidaritás meggyőző demonstrációja, amely hosszú évek során talán első ízben nyilvánult meg mind katonai és

politikai, mind gazdasági téren, - mindez arra kényszerítette Izraelt is, és amerikai pártfogóit is, hogy újszerűen, realisabb pozíciókból értékeljék a helyzetet.

Már a háboru első napjaiban szertefoszlott az izraeli hadsereg legyőzhetetlenségének legendája. Megelégedéssel mondhatjuk, hogy ebben az egyik döntő tényező volt a tőlünk és önöktől kapott fegyver - ezt nyíltan elismerték azokban a napokban az arab államok katonai és politikai vezetői. De nemsokára olyan események kezdődtek, amelyeknek indítékait máig is köd borítja. Miért állították meg az első sikerek után hirtelen az egyiptomi hadsereg támadását? Nem volt-e itt összejátszás az amerikaiakkal, vagy más valakivel? Kinek a hibájából engedték meg az izraeliek áttörését a csatorna nyugati partjára, holott az általános helyzet előnyös volt Egyiptom szempontjából? Nehéz nekünk erre választ adnunk. Mindenesetre az egyiptomiak passzivitása és határozatlan akciói a fronton nyomban megnehezítették a szíriaiak helyzetét és érezhető csapást mértek az arab egységekre.

Ily módon a háboru az arabok szempontjából előnytelen fordulatot vett. A még rosszabbat jelentős mértékben a Szovjetunió és az Egyesült Államok fellépésének eredményeként sikerült elkerülni, amelyek közös kezdeményezése azt eredményezte, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa elfogadta ismert határozatait és létrejött a tűzszünet. Hangsúlyozni akarom elvtársak, hogy mi ezt először Asszad, majd Szadat közvetlen és nyomatékos kérésére tettük, - bármennyire is kiforgatja ezt a körülményt az egyiptomi elnök legutóbbi felszólalásaiban. Az araboknak akkor sürgősen szükségük volt a tűzszünetre, hogy elkerüljék a katasztrofát. Emellett a tűzszünetet olyan feltételekkel sikerült elérni, amelyeket az arab államok felhasználhatnak az izraeli csapatoknak a megszállt arab területekről való teljes kivonásáért folyó harcban. És mi ezt a szovjet-amerikai viszony komoly kiéleződése nélkül értük el. A feszültség általános enyhülése ebben az esetben nagyon hasznos volt az egyetemes béke megőrzése szempontjából. Ez nyilvánvaló.

Nyilvánvaló az is, - ezt nem volt nehéz előrelátni - hogy a hadműveletek befejezését és a közel-keleti feszültség bizonyos enyhülését az imperialista államok és elsősorban az USA, tevékenységük megélénkítésére használták fel, arra törekedve, hogy helyreállítsák, sőt ki is szélesítsék az Izrael támogatása következtében elvesztett politikai és gazdasági pozícióikat az arab világban.

A közel-keleti olajtól leginkább függő és az olajembargótól legjobban megrémült nyugat-európai kapitalista országoknál ez abban a hangsúlyozott törekvésükben jutott kifejezésre, hogy javítsák kapcsolataikat az arab országokkal, oly módon, hogy támogatják azok politikai pozícióit a közel-keleti konfliktusban és javaslatokat tesznek a gazdasági kapcsolatok bővítésére /egyebek között természetesen hosszulejáratu olajvásárlásra az arabok számára kedvező feltételek mellett/. A "kilencek" nyilvános kollektív fellépését a Biztonsági Tanács 242. számú határozata mellett és azokat a követeléseket, hogy vonják ki az izraeli csapatokat a megszállt arab területekről, - noha ez a fellépés nem volt nagyon világos - általában véve pozitív tényezőnek tarthatjuk.

Mint jól tudják, a nyugat-európai országok ilyen politikai vonala az Egyesült Államokhoz fűződő viszonyuk komoly kiéleződését váltotta ki mint politikailag, mint gazdasági vonatkozásban. Azt lehet mondani, hogy az októberi háboru után a Közel-Kelet lett az USA és a "kilencek" között folyó elkeseredett versengés egyik színtere. Önmagában véve is nem érdektelen ez a tény közös politikánk szempontjából.

Annak reális lehetőségei, hogy befolyásolják a közel-keleti helyzetet és többek között Izrael politikáját, természetesen nem a nyugat-európai országok, hanem az Egyesült Államok kezében vannak, amelynek a segítségétől Izrael minden vonatkozásban függ. Az amerikai diplomácia aktívan kihasználta ezt a tüzszünetet közvetlenül követő időszakban, amikor a szembenálló felek csapatainak szétválasztásáról esett szó.

Mindenki előtt ismeretes az a lázas tevékenység, amit abban az időben Kissinger amerikai államtitkár fejtett ki, valamint e tevékenység eredménye az egyiptomi-izraeli megállapodás a csapatok szétválasztásáról. Igaz, ez a megállapodás lehetőséget biztosított Egyiptomnak arra, hogy megszabaduljon katonai balsikereinek következményeitől /a Harmadik hadsereg esetleges pusztulásának elkerülése, amelyet a Szuezi csatorna keleti partján kerítettek be;/ valamint hogy szerezze vissza a Sinai-félsziget egy kis részét. De drága árat fizetett érte. Szadat kötelezettséget vállalt, hogy Izraellel szemben nem fogantatosít katonai és félkatonai intézkedéseket és pedig úgy, hogy ezt semmiféle kapcsolatba nem hozta a közel-keleti probléma végleges rendezésével. Így Izrael kedvező lehetőséget kapott arra, hogy befagyassza a helyzetet ilyen állapotban és olyan vonalat vigyen, amellyel a végtelenségig halasztja csapatai teljes visszavonását a megszállt arab területekről.

Azonkívül Szadat belement két olyan partnerrel megkötött különmegállapodásba, mint Izrael és az Egyesült Államok, és megkerülte a Genfi Konferenciát, ahol az arabok barátai vesznek részt és ezzel politikailag igen kedvezőtlen helyzetbe hozta Egyiptomot.

Egyszóval, mint látják Szadat Egyiptom gyökeres érdekei kárára kötötte meg alkuját Kissingerrel. Hogy ezt az alkut kísérték-e valamiféle titkos kikötések és megegyezések, azt nem tudjuk. Az amerikaiak is, Szadat is tagadják ezt. Azonban a tények vitathatatlanok: Szadat buzgón törekedett arra, hogy megszüntessék az Egyesült Államokba irányuló olajszállítások embargóját; Egyiptom belpolitikájában elkezdődött a nasszerizmustól való egyre nyilvánosabb eltávolodás és felbátorodtak a közismerten Amerika-barát elemek, széles reklámozatot kap az USA részéről ajánlott jövőbeni gazdasági segítség ígérete. Mindez óvatosságra int.

Washington diplomatái Szíriát is hasonló helyzetbe szeretnék állítani. Itt azonban nehézségekbe ütköztek.

Tehát milyen most a mi politikánk vonala ebben a szituációban ? Erőfeszítéseink arra irányulnak, hogy anélkül, hogy megsértjük az Egyesült Államokkal kötött alapvető megegyezést a békés rendezés ügyében, mégis visszaverjük az amerikaiak expanzionista cselszövéseit, maximálisan kedvező feltételeket teremtsünk az arabok jogos követeléseinek megvédésére és még inkább fokozzuk mind a Szovjetunió, mind az egész szocialista közösség tekintélyét, amely elvi alapon harcol a közel-keleti igazságos és szilárd béke ügyéért.

Szadatnak nyíltan kifejtettük a véleményünket, ami a csapatszétválasztásról szóló egyiptomi-izraeli megállapodás hiányosságait és az arabok szempontjából kedvezőtlen oldalait, valamint azokat a módszereket illeti, amelyekkel ezt a megállapodást elérték. A Politikai Bizottság megbízásából Gromiko elvtárs mondta ki ezeket, aki külön ebből a célból járt Kairóban. Szadat minden módon igyekezett biztosítani minket arról, hogy ő nem engedi meg Egyiptom a Szovjetunióhoz fűződő viszonyának a romlását. Azonban legutóbbi nyilvános nyilatkozatai, amelyekkel szem melláthatóan "meg akarja alapozni" mostani Amerika-barát vonalát és ezért kiforgatja a szovjet-egyiptomi viszony tényeit, így arra intenek, hogy komolyan kételkedjünk kijelentései őszinteségében.

Tekintettel arra, hogy küszöbön állanak a szíriai-izraeli front helyzetét érintő tárgyalások, külön figyelmet fordítottunk Szíria álláspontjára, amely általában következetesebben tartja politikájában az antiimperialista irányvonalat. A nemrég Moszkvában lefolytatott tárgyalások alkalmával Asszad biztosított minket arról, hogy ha Szíria az amerikaiak útján olyan javaslatokat kap Izraeltől, amelyek alapul szolgálhatnak a megegyezésre, akkor minden további tárgyalás a csapatszétválasztásról és megfelelő döntések hozatala már a Genfi Konferencia katonai csoportja keretében fog történni Szíria, Egyiptom, Szovjetunió, USA és Izrael részvételével. Ha a szíriaiak tartják a szavukat, akkor ez megakadályozza az USA-t abban, hogy megismétlje az

"egyiptomi-izraeli variánst" és ugyanakkor bevonja Szíriát a Genfi Konferenciába, amelyben eddig az nem volt hajlandó részt venni. Szíriai részről megerősítették, hogy a Szovjetuniónak részt kell venni "a rendezés minden stádiumában és területén."

Egyidejűleg aktív hatást gyakoroltunk az USA-ra. Teljesen egyértelműen, azt is mondhatnám, erélyesen kimondtuk az amerikaiaknak, hogy hogyan értékeljük a közel-keleti rendezés kérdésében kifejtett egyoldalú tevékenységüket. Megtettük ezt Washingtonban is és március végén Moszkvában a Kissingerrel folytatott legutóbbi megbeszéléseim során is.

Kissinger azzal próbálta igazolni magát, hogy ez ugymond, csupán "forma kérdése", ő pedig a "közös érdek" javára munkálkodik. Mindez, mondta csak a csapatsztérválasztás stádiumát érinti, de más problémákat már a Genfi Konferencián fognak tárgyalni, ahol mindenki részt vesz. Mi elutasítottuk ezeket az érveket mint Washington egyoldalú akcióinak álcázását.

Amikor kimondtuk, hogy ilyen körülmények között valószínűleg saját belátásunk szerint kell eljárunk, ez szemlátomást aggodalmat váltott ki Kissingerben. Itt biztosítani kezdett minket, hogy az Egyesült Államok kész a továbbiakban összehangolt tevékenységet folytatni és elismerte, hogy a közel-keleti rendezés a Szovjetunió nélkül nem lehetséges. Ezt nyilvánosan is kijelentették - mind az államtitkár, mind maga Nixon elnök is.

Eltársak, most még komoly és előreláthatólag hosszantartó harc van hátra a közel-keleti kérdés érdemi rendezéséért. Azt próbáljuk elérni, hogy ez a harc a külön ennek a célnak elérésére összehívott Genfi Konferencia keretein belül folyjék, ahol az erőviszonyok nagyjából kedveznek az araboknak és barátainak. E harc során nemcsak a Konferencia résztvevőinek diplomáciai aktivitása, hanem a Konferencián kívül folyó politikai harc is nagy szerepet fog játszani. És természetesen minden

szocialista ország szava és tettei igen fontosak lesznek.

Közel-keleti politikánk nagyjelentőségű része az, hogy erőteljesen erősítsük és fejlesszük sokoldalú kapcsolatainkat azokkal az országokkal, amelyek legvilágosabb és legkövetkezetesebb antiimperialista álláspontot foglalnak el. Ezek mindenekelőtt Irak, Dél-Jemen, valamint Sziria. Igyekszünk ebben az irányban mindent megtenni, ami lehet. Irakkal nagyon fontos barátsági szerződést kötöttünk, élénk gazdasági kapcsolatokat tartunk fenn és ezzel az országgal, szélesítjük e kapcsolatokat, rendszeresen tartunk politikai konzultációkat, beleértve magas-szintű megbeszéléseket is. Most márciusban én magam, Koszigin, Gromiko elvtársak és más elvtársaink alapos és részletekre kiterjedő megbeszéléseket folytattunk Szaddam Huszejnnel, az Iraki Forradalmi Parancsnoki Tanács elnökhelyettesével. Ezután Grecsko elvtárs Bagdadban járt, ahol Bakr elnökkel tárgyalta és egy nagyon fontos, a katonai szállításokról szóló megállapodást írt alá. Továbbiakban is szándékozunk erősíteni és fejleszteni kapcsolatainkat Irakkal, bár egyes politikai kérdésekben, /például a Genfi Konferencia vonatkozásában/ Irak álláspontja eltér a miénktől.

Asszad látogatása során egy sor fontos egyezményt kötöttünk Szíriával is, amelyek mint párt- mint állami vonalon folytatott együttműködésünket érintik, beleértve a gazdasági és katonai együttműködést is. Lehetőség szerint igyekszünk szoros kapcsolatokat tartani Dél-Jemennel is, amelynek a vezetőit jó forradalmároknak és becsületes hazafiaknak tartjuk.

Más a helyzet Algériával és annál inkább Libiával, amelyeknek a politikájában sok sajátos árnyalat található. Azonban szükségesnek tartjuk azt, hogy ezekkel az arab országokkal is rendszeres munkát folytassunk, tekintettel arra, hogy megfelelő körülmények között ezek az országok is hasznosan segíthetik elő az antiimperialista harcot. Nemsokára Grecsko elvtárs utazik Algériába, Libiából viszont mi várjuk közeljövőben /valószínűleg májusban/ Jallud miniszterelnök érkezését,

akit önök közül néhányan nemrég már fogadtak.

Az itt elmondottak egyáltalán nem jelentik azt elvtársak, hogy mi egy egyszerű kézlegyintéssel lemondunk Egyiptomról. Egy orosz közmondás úgy szól, hogy "jó hely üresen nem marad." Ha mi mindnyájan nem harcolunk azért, hogy Egyiptom és más arab országok megtartsák haladó pozícióikat és hogy megőrizzük az ottani befolyásunkat, akkor a helyünket mások foglalják el, és pedig az imperialisták. Ezért továbbra is az az szándékunk, hogy fejlesszük politikai és gazdasági kapcsolatainkat Egyiptommal, bizonyos mértékben katonai segítséget is nyújtunk neki azzal a céllal, hogy megakadályozzuk az egyiptomi vezetés további jobbratolódását és a reakció helyzetének megszilárdítását ebben az országban. Az események további menete, kétségtelen megmutatja majd az egyiptomiaknak, hogy nem az Egyesült Államok, hanem a Szovjetunió és a szocialista közösségünk más országai védelmezik következetesen az arab államok jogos érdekeit.

Még távolról sem meritettük ki a szocialista országok akcióinak koordinálási lehetőségeit, ami az arab világgal és mindenekelőtt az olajtermelő arab országokkal folytatott kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok fejlesztését illeti. Ugy látom, a helyzet igazolja, hogy véleményt cseréljünk ebben a témában kormányfői szinten.

Befejezve a Közel-Kelet témáját, azt szeretném megmondani, hogy a szovjet küldöttség támogatja a lengyel elvtársak által javasolt közös nyilatkozat-tervezetet erről a kérdésről.

Ugy látszik, helyes lenne, ha a tanácskozásunk megfelelő közös nyilatkozatot fogadna el a vietnami kérdésről is, annál is inkább, hogy a vietnami elvtársak már fordultak hozzánk ilyen kéréssel.

Támogatjuk azt a gondolatot is, hogy közösen lépünk föl a chilei demokraták támogatására. Lényegében már elértük a chilei